

ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ ОХОРОНИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

ПІЧКУРОВА Зоя Володимирівна,
старший викладач,

Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

У статті висвітлюються проблеми, пов'язані з охороною програмного забезпечення в Україні в умовах європейської інтеграції. Досліджуються причини та наслідки використання неліцензійних комп'ютерних програм в Україні, а також підходи до боротьби з цим явищем в провідних країнах світу. Обґрунтовується необхідність та доцільність використання міжнародного досвіду в цій сфері з метою її приведення у відповідність до світових вимог. Даються пропозиції щодо посилення охорони комп'ютерних програм в Україні.

Ключові слова: програмне забезпечення (комп'ютерні програми), "комп'ютерне піратство", міжнародне співробітництво, авторське право, патентне право, патентоздатність, легалізація, ліцензія.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Активне прагнення України до членства в Європейському Союзі потребує виконання нею вимог в рамках відомих копенгагенських критеріїв, які поділяються на політичні (демократія, верховенство права, повага до прав людини, стабільність політичної ситуації) та економічні (високий рівень конкурентоздатності економіки, стабільність національної валюти тощо). Серед вимог Європейського Союзу до своїх потенційних членів особливе значення має забезпечення надійного рівня охорони об'єктів інтелектуальної власності, що є ознакою позитивних зрушень в економіці країн, а також прямим підтвердженням дотримання вищезгаданих як політичних, так і економічних критеріїв членства. Одним із об'єктів інтелектуальної власності, що зазнає найбільшого впливу від правопорушень, є програмне забезпечення (комп'ютерні програми), що обумовлено суттєвою різницею між витратами інтелектуальних ресурсів на його створення та витратами на незаконне копіювання та розповсюдження. Не наголошуючи на інших важливих економічних, політичних та соціальних перешкодах до вступу України в ЄС, можна стверджувати, що лише одне недосконале регулювання питань використання програмного забезпечення в Україні є серйозним бар'єром євроінтеграції нашої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам нелегального використання програмного забезпечення та формуванню високого рівня охорони комп'ютерних програм як невід'ємної умови побудови економіки, заснованої на знаннях, приділяли увагу у своїх дослідженнях такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як В.Дмитришин, А.Дудатьєв, Д.Лонг, Ю.Пероганич, С.Петренко, В.Потехіна, М.Селіванов та інші. Проте забезпечення високого рівня охорони комп'ютерних програм в Україні нерозривно пов'язано із необхідністю дослідження цієї проблеми в розрізі виконання вимог Європейського Союзу щодо приведення даної сфери відносин у відповідність із міжнародними стандартами, спираючись на вивчення й використання найкращих досягнень розвинутих країн світу.

Мета статті. Дослідити основні проблеми, причини та наслідки нелегального використання програмного забезпечення в Україні в умовах європейської інтеграції, проаналізувати можливості використання міжнародного досвіду щодо боротьби із "комп'ютерним піратством" з метою дотримання світових стандартів у сфері інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми, пов'язані із нелегальним використанням програмного забезпечення в Україні негативно впливають на авторитет держави на міжнародній арені, становлять серйозну перешкоду на шляху до міжнародного співробітництва, стримують розвиток цивілізованого ринку інформаційних технологій у нашій країні, призводять до негативних економічних, соціальних та політичних наслідків. Програмне забезпечення, яке в умовах стрімкого технологічного розвитку постійно удосконалюється відповідно до вимог сучасності, є тим об'єктом інтелектуальної власності, незаконні прибутки від якого порівнюються із прибутковістю від продажу наркотичних засобів [9, с. 7]. Сьогодні в Україні зареєстровано близько 10 млн. користувачів Інтернету, постійно збільшується кількість користувачів персональними комп'ютерами, індустрія високих технологій за рік зростає на 40 % [5]. Вплив вказаних чинників змушує звернути увагу на забезпечення інфо-

рмаційної безпеки та на побудову економіки, що виключає використання контрафактної продукції в нашій країні.

Значно ускладнює ситуацію із незаконним розповсюдженням та використанням програмного забезпечення в Україні також суспільне ставлення до цієї проблеми. В свідомості громадян нашої країни міцно закріпилось сприйняття комп'ютерних програм як невід'ємної частини або "безкоштовного додатку" до комп'ютера, але не до результату інтелектуальної діяльності людини, який, безумовно, є товаром. Практика вказує і на численні випадки несвідомого використання неліцензійних програм через недостатню поінформованість окремих осіб про незаконність таких дій.

Стан охорони комп'ютерних програм в нашій державі яскраво демонструє порівняльна характеристика показників рівня "комп'ютерного піратства" в країнах-членах Європейського Союзу та в Україні. За даними Асоціації виробників програмного забезпечення (Business Software Alliance – BSA), рівень піратства комп'ютерних програм в Україні у 2008 році виріс на 1 % (до 84 %) у порівнянні з 2007 роком [1]. В країнах ЄС цей показник в середньому складає 41 % і є поки що недосяжним для України (рис.1).

Невтішними є також і результати співставлення цих показників в Україні та країнах, визнаних кандидатами на вступ до ЄС. Так, рівень "комп'ютерного піратства" в Туреччині, Хорватії та Македонії становить, відповідно, 64%, 54% та 68%. Крім того, за рівнем нелегального використання комп'ютерних програм в країнах Європи, Україну випереджають лише Молдова (90 %) та країни Закавказзя – Азербайджан (90 %), Вірменія (92 %) та Грузія (95 %) [11]. Наведені дані переконливо свідчать, що за станом охорони програмного забезпечення вступ України до Європейського Союзу не є можливим найближчим часом.

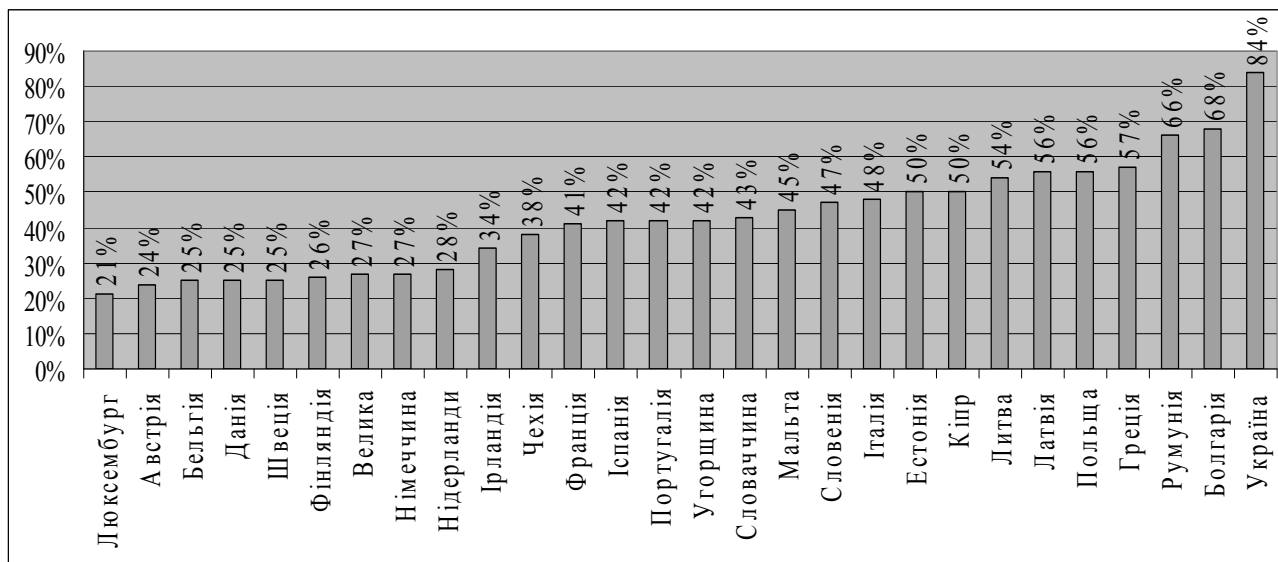

Рис. 1. Рівень комп'ютерного піратства в країнах-членах Європейського Союзу та Україні у 2008 році

Складено автором за даними дослідження Асоціації виробників програмного забезпечення [1].

Слід зазначити, що найвищий рівень "комп'ютерного піратства" спостерігається у сфері малого бізнесу, найнижчий – у сфері телекомунікацій, банківській та фінансових сферах [5]. Зростання рівня нелегального використання програмного забезпечення в Україні у 2008 році пов'язано не лише з глобальними економічними тенденціями, оскільки це явище традиційно має різноманітні причини, серед яких:

- відсутність контролю з боку держави та ефективних механізмів подолання цього явища;
- надприбутковість від розповсюдження неліцензійного програмного забезпечення при відносно невисокому рівні відповідальності;
- доступність нелегального програмного забезпечення для широких верств населення;
- відсутність універсальних, надійних та постійних засобів захисту інформації, що обумовлюється новітніми технологіями;
- менталітет населення країни тощо.

Цілком природно, що порушення на ринку програмного забезпечення притаманні не лише нашій державі, але й багатьом державам світу, серед яких – як країни з високим рівнем економічного розвитку (США, Канада, Японія), які є, водночас, світовими лідерами з розробки програмного забезпечення, так і країни, що розвиваються [10]. Проте високий рівень економічного розвитку, значний науко-

во-технічний потенціал, а також відрегульований механізм правового захисту програмного забезпечення, хоча і не призводить до уникнення "піратства" як такого, проте дає змогу утримувати його на досить низькому рівні – в середньому в межах 25-37 % в США та Японії [5], та на рівні 68 % в країнах Європи [12].

Слід зазначити, що без суттєвої підтримки органів державної влади, яка повинна відрізнитись не декларативним характером, а практичною спрямованістю, вирішення проблеми нелегального використання програмного забезпечення в Україні є неможливим. Незважаючи на численні переговори керівництва корпорації Microsoft з представниками Кабінету Міністрів України щодо запровадження програм легалізації програмного забезпечення в органах державної влади, як початкової стадії цього процесу в усій країні, суттєвих результатів по цих питаннях досягнуто не було.

Цілком природно, що іноземні компанії, продукція яких використовується на території нашої держави, зацікавлені в легалізації комп'ютерних програм та забезпеченні своїх прав в Україні. Особливо це стосується визнаного світового лідера та монополіста в галузі програмного забезпечення – корпорації Microsoft, яка посідає третє місце в Списку 100 найпотужніших світових брендів, складеному компанією Millward Brown Optimor, та вартість бренду якої становить \$ 70,8 млрд [7, с. 22]. Ініціювання боротьби із комп'ютерним піратством корпорацією Microsoft в Україні та Росії пояснюється, в першу чергу тим, що дана корпорація зазнає величезних збитків від неправомірного використання її продукції в цих країнах. Корпорація Microsoft розробила програму пільгової легалізації своєї продукції в органах державної влади та освітніх закладах України, проте реалізація цієї програми не досягла значних успіхів. Крім того, корпорацією вживаються заходи щодо заохочення використання пільгового програмного забезпечення підприємствами, зокрема, встановлюються знижки залежно від обсягу придбаної ліцензійної продукції. В Україні зацікавленість до технологічних рішень компанії Microsoft поки що виявили Міністерство освіти і науки, Міністерство внутрішніх справ та Міністерство охорони здоров'я стосовно питань автоматизації лікувальних закладів.

Офіційна статистика свідчить про надзвичайно повільне впровадження ліцензійного програмного забезпечення в центральних органах виконавчої влади. Так, майже половина примірників операційних систем, що використовуються в центральних органах виконавчої влади не є ліцензійними, а серед усієї кількості примірників електронного офісу неліцензійними є більшість. Проте особливе значення щодо створення сприятливих умов для "антипіратської" діяльності має ставлення до цієї проблеми Уряду, який повинен поставити питання щодо порушення авторських прав на комп'ютерні програми у перелік державних пріоритетів та найближчим часом розглянути питання щодо:

- створення при Кабінеті Міністрів України координаційної ради з питань захисту авторських прав зі статусом консультативно-дорадчого органу;
- посилення контролю за порядком маркування примірників комп'ютерних програм для запобігання нанесення контрольних марок на "піратські" примірники;
- запровадження фінансування повної легалізації програмного забезпечення органів державної влади;
- покращення рівня освітньої підготовки державних інспекторів з питань інтелектуальної власності;
- розробка урядових заходів щодо донесення до суспільства переваг ліцензійного програмного забезпечення;
- заохочення українських програмістів до праці в Україні [6, с. 70].

Однією з проблем охорони програмного забезпечення є відсутність в Україні стимулів для розвитку власного інтелектуального потенціалу, здатного підняти галузь інформаційних технологій, яка є однією з найбільш прибуткових, на якісно новий рівень. Виходячи з даних про кількість спеціалістів у галузі інформаційних технологій, які щороку залишають Україну, та враховуючи їх інтелектуальні здібності, слід наголосити на необхідності розробки державою заходів, направлених на створення гідних умов праці цієї категорії спеціалістів. В рамках такої політики держави може йти мова про розробку власного програмного забезпечення, альтернативного продукції Microsoft, яке стане доступним широким верствам населення та буде впроваджено в органах державної влади і управління. Такий крок допоможе подолати проблему використання неліцензійного програмного забезпечення та, водночас, виконати вимоги світової спільноти щодо подолання порушень в цій сфері. Ефективність такого підходу підтверджує досвід Китаю та Індії, де завдяки підтримці інтелектуального потенціалу були розроблені власні операційні системи, альтернативні операційній системі Windows.

В умовах падіння купівельної спроможності населення України попит на неліцензійне програмне забезпечення, що коштує в десятки разів менше за легальне, зростає. За різними даними, на українському тіньовому ринку в галузі розробки програмного забезпечення та комп'ютерних ігор задіяні від

20 до 35 тисяч спеціалістів, результат діяльності яких приносить дохід у сотнях мільйонів доларів [2]. Таким чином, труднощі боротьби з даним бізнесом ускладнюють гігантські прибутки, від яких важко відмовитись, невисокий рівень відповідальності за нелегальне користування програмним забезпеченням та популярність піратської продукції серед населення країни.

Використання неліцензійного програмного забезпечення в Україні найчастіше здійснюється в наступних формах:

- копіювання та розповсюдження програмного забезпечення;
- продаж комп'ютерної техніки із попередньо встановленим неліцензійним програмним забезпеченням;
- використання "піратських" комп'ютерних програм органами державної влади, суб'єктами господарювання у своїй діяльності та фізичними особами для власних потреб. Щодо останньої форми, в межах якої сьогодні здійснюється найбільша кількість порушень, слід зазначити, що тут можливі позитивні зрушення за умов запровадження суворого контролю за виробниками та реалізаторами комп'ютерної техніки, які встановлюють неліцензійне програмне забезпечення.

Відсутність досконалої системи застосування санкцій за копіювання, розповсюдження та використання неліцензійного програмного забезпечення, що призводить до ігнорування порушниками будь-яких застережень, викликає негативну реакцію з боку відомих світових виробників. Адміністративні штрафи за порушення прав на програмне забезпечення, розмір яких коливається в межах 170-3400 грн., не завдають істотних збитків порушникам, а покарання у вигляді конфіскації товару не завжди передбачає знищення контрафактної продукції, яка з високим рівнем ймовірності може бути знову залучена в обіг. Застосування кримінальної відповідальності за даний вид порушень також пов'язано із суттєвими процесуальними труднощами, оскільки потребує доведення наявності збитків у розмірі не менш ніж 6050 грн., що не завжди є можливим в ході розгляду справи. В цьому контексті особливої уваги заслуговує досвід США, що є лідером не тільки у застосуванні кримінальних покарань за контрафакцію і піратство, але й у веденні активної боротьби проти таких дій в цілому [8, с. 84]. Так, на охорону і захист програмного забезпечення в США спрямована скоординована діяльність органів слідства, прокуратури та спеціальних підрозділів по боротьбі із кіберзлочинністю. Водночас, вражаючими є санкції, що передбачені в США за контрафакцію і піратство: за здійснення торгівлі неліцензійним програмним забезпеченням, якщо такі дії вчиняються вперше, передбачено покарання у вигляді штрафу на суму до 250 тис. дол. та (або) позбавлення волі строком до п'яти років.

Немає сумніву, що суворість санкцій є важливим засобом стримування порушень у сфері програмного забезпечення, проте цей засіб не є єдиним універсальним. Насамперед, необхідно змінювати суспільну свідомість, ставлення споживачів до нелегального використання комп'ютерних програм, без чого кримінальні санкції самі по собі та будь-які технічні засоби захисту інформації, особливо в умовах бурхливого розвитку інформаційних технологій є неефективними. Корисним в цьому відношенні є приклад Німеччини, де за умов існування жорсткого контролю за використанням нелегального програмного забезпечення, в суспільстві існує досить високий рівень усвідомлення негативних наслідків від таких дій.

Слід зазначити, що ситуація у сфері охорони програмного забезпечення в Україні значно ускладнюється відсутністю кваліфікованих фахівців в контролюючих, правоохоронних та судових органах. Так, державні інспектори з питань інтелектуальної власності часто демонструють незадовільний стан роботи через недостатню обізнаність у цій сфері, а низький рівень підготовки співробітників правоохоронних органів є причиною недотримання процедури вилучення предметів злочину та неправильного складання протоколу в таких справах. Відсутність судової практики та відповідної спеціалізації суддів у справах щодо захисту інтелектуальної власності негативно позначається на судових рішеннях, які досить часто звільняють порушників від відповідальності без будь-яких логічних підстав. Крім того, через відсутність відповідного фінансування легалізація програмного забезпечення в самих органах державної влади відбувається досить повільними темпами. Стан охорони інтелектуальної власності в окремих областях України суттєво гальмує процес удосконалення регулювання цієї сфери відносин, що пов'язано з існуванням ряду проблем, а саме: відсутність державних інспекторів в деяких регіонах, низький рівень просвітницької роботи щодо попередження правопорушень в цій сфері, формальна робота Координаційних рад, що діють при облдержадміністраціях, по боротьбі з правопорушеннями, відсутність скоординованих дій правоохоронних та контролюючих органів по захисту прав інтелектуальної власності тощо [4]. Враховуючи проблемні моменти використання програмного забезпечення в Україні, слід визнати необхідність розробки системи заходів із суттєвого удосконалення даної сфери відносин, що потребує вирішення цих питань не тільки на найвищому державному рівні, але й шляхом об'єднання зусиль органів влади та суб'єктів авторського права.

Достатньо ефективним заходом в процесі удосконалення законодавства щодо використання комп'ютерних програм є залучення до законодавчого процесу тих суб'єктів авторського права, діяльність яких безпосередньо пов'язана з цими об'єктами, а також представників зацікавлених громадських організацій та об'єднань правовласників. Враховуючи проблеми у сфері судового захисту прав на програмне забезпечення, слід також наголосити на необхідності узагальнення судової практики застосування судами України норм різних галузей права при вирішенні питань, пов'язаних із порушенням авторських прав на даний об'єкт. Здійснення такої роботи доцільно віднести до компетенції Верховного Суду України, який може оформити її результати у вигляді спеціальної постанови, ухвалення якої надасть суттєву допомогу суддям у вирішенні даної категорії питань.

Водночас із проведенням активної роботи із удосконалення регулювання охорони програмного забезпечення в Україні на державному рівні, необхідно усвідомлювати роль компаній-виробників комп'ютерних програм у боротьбі за ринок програмного забезпечення, які повинні максимально використовувати свої права щодо судового захисту та вживати заходи по боротьбі із поширенням "піратського" програмного забезпечення. Основними напрямками їхньої діяльності мають стати заходи щодо проведення активної співпраці з органами державної влади, доведення переваг від використання ліцензійного програмного забезпечення населенню та підприємствам та проведення спеціальних акцій по реалізації своєї продукції за вартістю, максимально наближеною до вартості "піратської" продукції, роз'яснення негативних наслідків використання нелегальних комп'ютерних програм, серед яких, зокрема:

- скорочення доходної частини державного бюджету;
- зміцнення тіньового сектора економіки;
- неможливість успішного функціонування на території України представників іноземних компаній-виробників програмного забезпечення та їх українських партнерів;
- виникнення ризиків у діяльності суб'єктів господарювання, які використовують неліцензійне програмне забезпечення;
- скорочення кількості робочих місць у сфері розробки та поширення програмного забезпечення, що особливо гостро відчувається в умовах економічної кризи.
- технічні ризики, середні щорічні втрати від яких, за даними відомої міжнародної компанії IDC, становлять від 8 до 37 тисяч доларів США [3].
- можливість доступу до конфіденційної інформації суб'єктів господарювання та порушення їх інформаційної безпеки в цілому;
- відсутність кваліфікованої технічної підтримки з боку компаній-виробників та неможливість доступу до регулярних оновлень програмного забезпечення;
- відповідальність за використання неліцензійного програмного забезпечення, що сприяє розвитку тіньового бізнесу.

За прогнозними даними міжнародної компанії IDC (International Data Corporation), що займається дослідженням світового ринку інформаційних технологій, зниження рівня "комп'ютерного піратства" в Україні протягом 2009-2011 років на 10 %, тобто з 84 % до 74 %, дасть поштовх економічному зростанню України завдяки збільшенню надходжень до державного бюджету від використання інформаційних технологій на 870 тис. дол. США (рис. 2). Крім того, позитивні зрушення у сфері охорони програмного забезпечення можуть створити 2 629 додаткових робочих місць в галузі інформаційної індустрії та збільшити податкові надходження на 64 млн дол. США за досліджуваний період [1]. Не зайвим буде зазначити, що зниження рівня "комп'ютерного піратства" в Україні до 74 % є надзвичайно складним завданням, проте наведені розрахунки, безперечно, є потужним стимулом для рішучих дій в цій сфері.

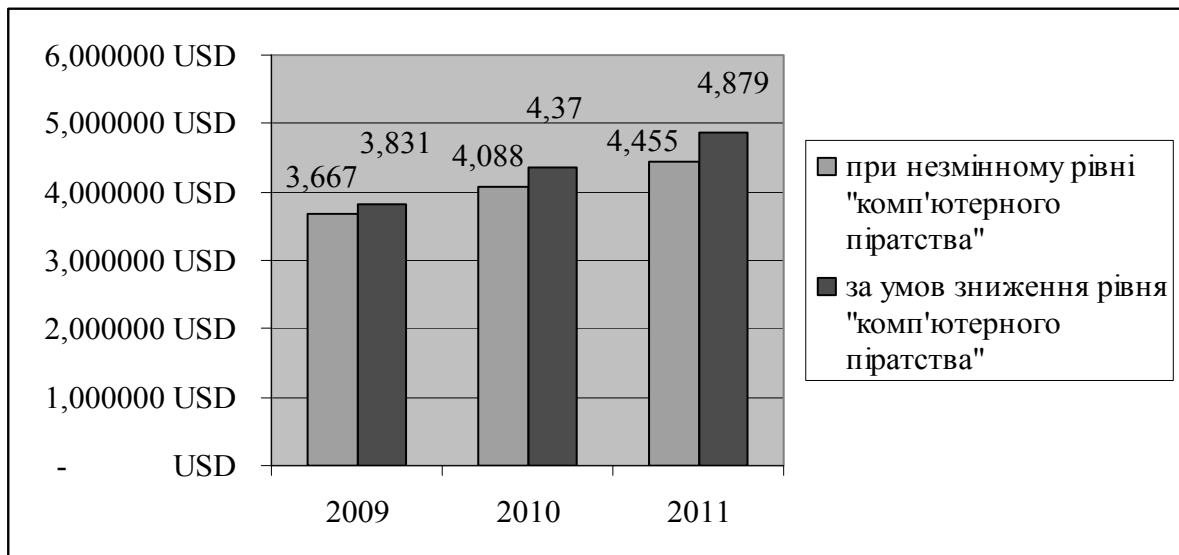

Рис. 2. Переваги від зниження рівня комп'ютерного піратства в Україні у вигляді надходжень до державного бюджету протягом 2009-2011 років

Примітка: Складено автором за даними дослідження міжнародної компанії IDC (International Data Corporation) [1].

Висновки. В умовах розширення політики Європейського Союзу на Схід, для України існує загроза залишитись в "останньому ешелоні" країн-кандидатів на вступ до даного угруповання через невідповідність її політики політичним та економічним критеріям, невиконання вимог щодо удосконалення національного законодавства, зокрема, в галузі інтелектуальної власності, і, особливо, у сфері охорони програмного забезпечення. Попри офіційні заборони та впровадження різноманітних механізмів впливу, нелегальне використання програмного забезпечення в Україні залишається об'єктивно існуючим явищем, що потребує значної уваги. За різними прогнозами, рівень використання неліцензійних комп'ютерних програм в Україні у 2009 році може залишитись на рівні 84 %, що погрожує застосуванням санкцій з боку світових партнерів.

Боротьба із усіма проявами "комп'ютерного піратства" в Україні повинна відбуватись з урахуванням його світових масштабів, вимог міжнародних організацій, прав та інтересів як авторів, так і споживачів, а також міжнародного досвіду, який має особливу цінність в сучасних умовах. Саме тому актуальним завданням в рамках охорони програмного забезпечення на сьогодні є проведення активної державної політики в цій галузі, а також доведення до суспільства ризиків, пов'язаних із використанням контрафактної продукції та переваг від користування оригінальним програмним продуктом. За таких умов, легалізація програмного забезпечення в Україні та формування цивілізованої системи охорони даного результату інтелектуальної праці мають стати доказом побудови конкурентноздатної економіки, що є суттєвим кроком на шляху до європейської інтеграції.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. <http://global.bsa.org/ukraine>
2. <http://www.media.parlament.org.ua>
3. <http://www.microsoft.com/Ukraine/News/Issues/2007/10/risks.msp>
4. Доповідна записка на засідання колегії МОН України з питання "Про здійснення Державним департаментом інтелектуальної власності контролю за дотриманням законодавства у сфері авторського права і суміжних прав" (21 червня 2007 р.) // <file:///ukr/pages/i239>
5. Вахе Тороссян: «Держава може розглядати інформаційні технології як витратний інструмент. А може — як стратегічний актив» // Дзеркало тижня. – 2008. – № 39 (718). – 18 - 24 жовтня // <http://www.dt.ua/2000/2675/64392>
6. Березанська В. Боротьба з піратами за ринок програмного забезпечення в Україні // Інтелектуальна власність. – 2008. – № 11. – С. 70-72.
7. Андрощук Г. Найпотужніші бренди світу: стан і тенденції // Інтелектуальна власність. – 2008. – № 12. – С. 19-31.
8. Лонг Д. та ін. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. – К.: "К.І.С.", 2007. – 448 с.
9. Дмитришин В.С. Інтелектуальна власність на програмне забезпечення в Україні. – К.: "Вірлен", 2005. – 311 с.
10. Петренко С. Правові шляхи припинення піратського використання програмного забезпечення // <http://ndiiv.org.ua/index.php/2009-05-25-13-09-10/37-2009-03-24-15-04-55>
11. Цінність інтелекту // <http://dp-patent.at.ua/news/2009-06-01-1353>
12. Пероганич Ю. Програмне забезпечення: рівень піратства в Україні // <http://apitu.org.ua/node/1121>

Пичкурова З. В. Преодоление проблем охраны программного обеспечения в контексте европейской интеграции Украины: отечественные реалии и международный опыт Украины / Институт международных отношений Национального авиационного университета.

Данная статья раскрывает существующие в Украине проблемы охраны программного обеспечения и способы их преодоления в условиях европейской интеграции. Исследуются причины и результаты использования нелегального программного обеспечения в Украине, а также подходы к преодолению данного явления в ведущих странах мира. Автор обосновывает необходимость использования международного опыта в сфере регулирования охраны программного обеспечения с целью приведения ее в соответствие с мировыми стандартами и предлагает способы усиления такой охраны.

Ключевые слова: программное обеспечение (компьютерные программы), "компьютерное пиратство", международное сотрудничество, авторское право, патентное право, патентоспособность, легализация, лицензия.

Pichkurova Z. V. Overcoming the problems of software in the context of European integration of Ukraine: national realities and international experience / Institute of International Relations National Aviation University.

This article illustrates the main problems, connected with software's protection in Ukraine in conditions of European integration. The author researches all probable causes and consequences of unlicensed software in Ukraine, and proposes to use an experience of leading countries to overcome this phenomenon. An article also contains propositions concerning intensification of software's protection in Ukraine.

Key words: software (computer programms), software piracy, international cooperation, copyright, patent law, patentability, legalization, license.